

setlaars sal uiteindelik in Afrika niks oorbly nie: nie hul taal, kultuur, etos of selfs hul grafte nie! Hierdie pessimisme word geëggo in 'n artikel in een van die jongste uitgawes van die Duitse opinieblad, *Der Spiegel*, wat glo dat die einde van die blanke se bestaan in Afrika op hande is. 'n Mens hoop dat dit slegs 'n toekomsvisie in die vorm van fiksie sal bly.

H. P. van Coller
Universiteit van die Vrystaat,
Bloemfontein

Abraham H. de Vries 70: Elke slot 'n weerbegin.

Wium van Zyl (samesteller). Bellville:
Universiteit van Wes-Kaapland
(Departement Afrikaans en Nederlands).
2007. 325 pp. ISBN: 062037811-5.
(Prys R135.00.)
E-posadres: wvanzyl@uwc.ac.za

Dit is 'n redelik moeilike opgaaf om 'n resensie oor 'n huldigingsbundel te skryf. Die aard van so 'n bundel is naamlik deels intiem en spontaan – 'n uiting van die waardering vir en toegeneentheid teenoor die persoon aan wie dit opgedra is – en voorts gekleur deur die voorkeure en kundigheid van die bydraer. Die teks kan dus nie beoordeel word op grond van suiwer akademiese óf literêre maatstawwe nie.

Die samesteller van hierdie bundel vir die skrywer se sewentigste verjaardag het egter myns insiens goed daarin geslaag om juis deur die diversiteit van die bydraes reg te laat geskied aan die mens, vriend, akademikus, kortverhaalsamesteller en, bowenal, vertelmeester, Abraham H. de Vries.

In die baie deeglike studie van George Weideman, "Die clowneske in die kortverhale van Abraham H. De Vries", wat ongeveer 70 bladsye (dus meer as een vyfde van die boek

beslaan), word daar oorsigtelik 'n beeld van die omvang en diepgang van die skrywer se kortkuns gegee met die klem op sy voorliefde vir "clowneske figure": clowns (of narre), towenaars en trieksters, maar ook idiote en "slagoffers". De Vries (2003: 124) se eie woorde dien as een van die motto's: "Ek hou van sirkusse, ek is lief vir clowns. Clowns is die bewaarders van jare se opgegaarde domheid, van vele óú tradisies en misbruike oor die aardbol ..."

Weideman se teks is vir enige letterkunderstudent of literator met 'n belangstelling in kortkuns oor die algemeen en De Vries se oeuvre in die besonder 'n waardevolle bron van – in dié geval – "opgegaarde wysheid".

Die omvang van Abraham de Vries se belesenheid en sy vele intertekstuele gesprekke met ander skrywers en tekste kom aan bod in onder meer die bydrae van André P. Brink, "Die jokkie, die idioot en die edelman", waarin die skrywer na die "oerteks" van "Die jokkie" verwys, te wete J-K. Huysmans se *A rebours* (in Engels *Against nature*) asook na die Moreau-skildery van die onthoofding van Johannes die Doper. Wim Bronzwaer van die Universiteit van Nijmegen tipeer De Vries as 'n Suid-Afrikaanse skrywer "die zich sinds zijn debuut in 1956 ontwikkelde heeft van een schrijver van streeksnovellen spelend in Die klein Karoo [...] tot een experimenteel schrijver met markante postmoderne trekken" (56). Bronzwaer wys op die feit dat "Die vierde moontlikheid" in *Nag van die Clown* (1989) 'n eksplisiete antwoord is op Jorge Luis Borges se "fantastich verhaal" (in *De Aleph en andere verhalen*, vertaal deur Annie Sillevius, Amsterdam 1964) rondom die dissipel Judas.

Dorothea van Zyl bespreek in haar bydrae ook De Vries se eksperimenteer met intertekstualiteit, maar lê dan veral klem op die interessante wyse waarop die skrywer sy eie kortverhale van tyd tot tyd "herskryf" en daardeur volgens haar "'n toenemende

gevoeligheid (demonstreer) vir die krag van die woord, maar ook [...] vir die tydelikheid daarvan" (294).

Die "postmoderne trekke" van De Vries se werk – veral in die latere bundels – word ook deeglik verreken in die bydrae van Etienne van Heerden, "Die skrywer as towenaar: die omdigtingsproses werklikheid/fiksie in Abraham H. de Vries se "Towenaars"". De Vries se siening van die rol van taal as "towery" word uitgewys; hiermee bring hy volgens Van Heerden "skaamteloos hoop na die postmodernistiese wêreld van skeptisisme en twyfel" (154).

Dat De Vries ook bekend is en waardering geniet in die Nederlandstalige wêreld kan afgelei word uit die feit dat nie alleen Wim Bronzwaer nie, maar ook Hans Ester van die Universiteit Nijmegen, bygedra het tot die bundel. Ester dui onder meer aan dat Amsterdam in De Vries se verhale "altijd vertegenwoordigd (is), soms bescheiden, vaak zeer prominent" (100).

In "Verhaal as heimwee na die droom van geborgenheid", 'n bydrae deur Willie Burger, word daarop gewys "hoedat De Vries vertelling as verstaanshandeling aanwend" (64). Die skrywer se poging om deur vertellings "tot verhaal te kom" (soos in die titel van sy 2003-bundel) en sin te maak van sinlose geweld, misdaad en lyding word onder meer deur Burger onder die loep geneem. Hy wys op die rol van "bouvalle" in die bundel en die implikasie dat bouvalle nie werklik herstel kan word nie: "Restourasie van bouvalle is dus verraad. Dit lei tot 'n nuwe samehang, maar die samehang is vals. So loop verhale ook dieselfde gevaar om verraad te pleeg" (84). Burger se slotsom is dat De Vries nie in verhale geborgenheid vind nie, maar slegs "'n droom van geborgenheid".

J. C. Kannemeyer bespreek De Vries se rol as kanoniseerder van die Afrikaanse kortverhaal, terwyl Koos Human kortliks verwys na sy samewerking met die uitgewers en

die belangrike "rol wat hy gespeel het om 'n billike vergoeding vir oordrukregte in bloemlesings te bewerkstellig" (18).

'n Belangrike faset van De Vries as mens kom na vore in verwysings deur verskeie bydraers na sy sensitiwiteit vir onreg teenoor andere, wat van hom van vroeg af reeds 'n kampvegter teen apartheid, en later ook teen perssensuur (waarna Elsa Joubert verwys in haar bydrae oor haar "Gilde-vriend"), gemaak het. Steward van Wyk sluit sy bydrae, "'Ek en my bruin vriend': die kleur en politieke subteks in die kortverhale van Abraham H. de Vries" soos volg af: "As lid van die Sestigters plaas Abraham H. de Vries 'n eiesoortige aksent op die maatskappykritiese werk van hierdie groep skrywers. Hierdie artikel het probeer aantoon dat die De Vries-kortverhaal die meesterteks van apartheid en rassestereotipering op sy kop keer en 'n genuanseerde beeld van politieke en kleurkwessies gee" (245).

Ander bydraes sluit in gedigte deur Daniel Hugo, Lucas Malan en M. M. Walters, 'n kostelike kort kortverhaal oor 'n towenaar, "So waar soos padda manel dra" deur Hennie Aucamp en 'n bespreking deur laasgenoemde van die Tsjechof-verhaal, "Terror" (in Nederlands vertaal as "Angst" – en ook in hierdie bundel in Nederlands opgeneem). 'n Baie persoonlike invalshoek is dié van Willem de Vries in "Mekaar" – 'n kosbare loervenster op die warme gemoedelikheid van Eatonweg 9 en die gesellige wanorde van 'n seevakansie op Onrus.

Die samesteller, Wium van Zyl, se commendatio by die toekening van die erburgerskap van Ladismith aan Abraham H. de Vries op 22 Maart 1997 skets 'n goeie beeld van De Vries as "skrywer, letterkundige en filmmaker", maar ook as "Braum, die geliefde mens" (25). Ten slotte mag nie nagelaat word nie om die volledige lys van publikasies deur Abraham H. de Vries aan die einde van die bundel te vermeld wat Eri-

ka Terblanche van NALN met kenmerkende deeglikheid saamgestel het.

'n Noukeurige leser sal hier en daar tikfoute of woordweglatings in die teks kan bespeur. Enkele foute is byvoorbeeld aangeteken op bladsye 9, 28, 40 (in die voetnoot), 138, 152 en 157 (in die bibliografie). Die voorkoms daarvan is egter gering genoeg om nie afbreuk te doen aan 'n andersins baie waardevolle huldigingsbundel vir hierdie besondere Afrikaanse skrywer en gewaardeerde vriend van baie mense nie.

Annette Jordaan

Universiteit van Pretoria, Pretoria

Om 'n man te koop.

Dalene Matthee. 2007. Kaapstad: Tafelberg. 286 pp. ISBN: 9-7806-2404-504-5.

"Haar oë is groen met donker spikkels en haar mond is 'n skeppie soet. Daar is 'n sfeer van tamheid om haar. Hoe gaan hy weet wat hy alles wil weet?" (171).

Dié reëls klink amper asof hulle tuis hoort binne die immer gewilde genre van die liefdesverhaal, moontlik selfs 'n liefdesverhaal in 'n tydskrif. Die rede? Dit is 'n liefdesverhaal én 'n tydskrifverhaal, oorspronklik op 14 Augustus 1974 in *Sarie Marais* gepubliseer met die titel "Soos 'n luit sonder snaar". Die verhaal is een van negentien kortverhale in die bundel *Om 'n man te koop* wat in 2007 by Tafelberg verskyn het.

Dalene Matthee se tydskrifverhale vir *Die Huisgenoot* en *Sarie Marais* dateer uit die sestig- en sewentigerjare, toe sy, volgens die beskrywing op die agterplat, as "jong moeder en tuisteskepper" op die platteland – Oudtshoorn, Darling en Graaff-Reinet – "haar hand gewaag het aan kortverhale" vir die tydskrifmark. Dié verhale dateer dus uit

'n nog vroeër tydperk as die romans *'n Huis vir Nadia* en *Petronella van Aarde, burgemeester* waarna die skryfster glo as haar "jeugmisdade" verwys het (ook soos op die agterplat).

Wat opval in die negentien verhale is die "stempel van gehalte" wat Dalene Matthee se werk toe reeds gekenmerk het. Dit is verbasend dat, selfs binne die groter konteks van die man-vrou-liefde, die skrywer daarin slaag om soveel verskillende fasette van menswees te belig: verlange, vervulling, eensaamheid, die ouderdom, die afrekening met die verlede, vergifnis, die belangrikheid van familieverbintenisse en gewoon die vreugde van menslike interaksie.

Die aantreklike voorblad wys twee hande wat op die oop palms vir die geliefde 'n takkie vars geplukte bloedrooi tamaties aanbied. Dit gee reeds vir die leser 'n leidraad dat dit in hierdie verhale nie net oor die geromantiseerde liefde handel nie, maar ook oor die warm, aardse, alledaagse manifestering van liefde in haar vele gedaantes.

In sommige gevalle oorheers die patos, soos in die eerste verhaal, "Die Woensdagmiddag van mevrou Retief", waar die leser kennis maak met Miriam Retief wat elke Woensdagmiddag in die haarskappersalon nie net haar hare laat versorg nie, maar vir die salonmense én vir haarself 'n leefwêreld buite die salon versin wat vir daardie enkele ure die waarheid word. "Mense agter mure" is 'n soms amper pynlike kyk op die ouerwordproses, en die vergeefse poging van 'n ouer vrou om 'n jong man – al is hy nie haar eggenoot of minnaar nie – aan haar verbind te hou wanneer daar 'n jong vrou op die toneel verskyn. "Die stoutse kind" bied op unieke wyse, in die opstel van 'n tienjarige dogter oor 'n trein, aan 'n gefrustreerde skooljuffrou onverwagse insig in die verskeurdheid van 'n kind wie se ma haar man en vier kinders – van wie die tienjarige die oudste is – verlaat het deur een aand met haar koffer